

अशासकिय संस्था, औद्योगिक संस्था आणि वनविभाग
यांच्यामार्फत त्रिपक्षीय करारनामा करुन अवनत
वनक्षेत्राचे पुनर्वनीकरण करण्याबाबत.

औद्योगिक संस्था - स्टार ओरकेम इंटरनॅशनल प्रा.लि,
नागपूर.

अशासकिय संस्था- बालीगुंज सोसायटी फॉर चिल्ड्रन
इन पेन (चिप), नागपूर आणि उपवनसंरक्षक नागपूर.

महाराष्ट्र शासन

महसूल व वन विभाग

शासन आदेश क्रमांक: एफएलडी-३४२५/प्र.क्र.११८/फ-१०

मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२

दिनांक : १२/०९/२०२५.

प्रस्तावना -

अवनत वन क्षेत्राचे पुनर्वनीकरण करण्यासाठी खाजगी व अशासकीय संस्थांचा सहभाग घेण्याबाबत त्रिपक्षीय करारनामा करुन वनीकरण हाती घेण्याच्या धोरणास शासनाने शासन निर्णय क्र. एफएलडी-२०११/प्र.क्र.१६७/फ-१०, दिनांक ०५/०६/२०२३ अन्वये मान्यता दिली आहे. तसेच शासन निर्णय क्र.एफएलडी-२०११/प्र.क्र.१६७/फ-१०, दिनांक १८/०२/२०२५ अन्वये सदर शासन निर्णयामध्ये सुधारणा करण्यात आल्या आहेत. सदर प्रकरणी निर्णय घेण्याकरीता दिनांक १८/०२/२०२५ अन्वये गठीत उच्चाधिकार समितीपुढे स्टार ओरकेम इंटरनॅशनल प्रा.लि, नागपूर या औद्योगिक संस्थेचा व बालीगुंज सोसायटी फॉर चिल्ड्रन इन पेन (चिप), नागपूर या अशासकिय संस्थेचा मौजे वाकेश्वर व बोथली, ता.नागपूर, जि.नागपूर येथील प्रस्तावीत लागवडीयोग्य १०.६३ हे. अवनत वनक्षेत्रावर वनीकरण करण्याचा प्रस्ताव अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक व केंद्रस्थ अधिकारी तथा सदस्य सचिव, उच्चाधिकार समिती यांनी पत्र क्र.कक्ष-१७/नोसेल/१७-४/प्र.क्र.१९२/५२०/२०२५-२६, नागपूर, दिनांक ०३/०६/२०२५ अन्वये सादर केला होता. सदर प्रस्तावास उच्चाधिकार समितीने दिनांक १८/०७/२०२५ रोजी झालेल्या बैठकीमध्ये दिलेल्या मान्यतेस अनुलक्षून शासन पुढीलप्रमाणे आदेश निर्गमित करित आहे.

शासन आदेश -

अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक व केंद्रस्थ अधिकारी तथा सदस्य सचिव, उच्चाधिकार समिती यांनी सादर केलेल्या प्रस्तावाचा साकल्याने विचार करुन, उच्चाधिकार समितीने दिलेल्या मान्यतेच्या अनुषंगाने शासन आता असे आदेश देत आहे की, स्टार ओरकेम इंटरनॅशनल प्रा.लि, नागपूर या औद्योगिक संस्थेच्या प्रस्तावास अनुसरुन अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक तथा केंद्रस्थ अधिकारी,

महाराष्ट्र राज्य, नागपूर यांनी दिनांक ०३/०६/२०२५ रोजीच्या पत्रान्वये सादर केलेल्या प्रस्तावानुसार खाली नमूद केलेल्या ठिकाणी स्टार ओरकेम इंटरनॅशनल प्रा.लि, नागपूर ही औद्योगिक संस्था, बालीगुंज सोसायटी फॉर चिल्ड्रन इन पेन (चिप), नागपूर ही अशासकिय संस्था व उपवनसंरक्षक नागपूर यांच्यामध्ये त्रिपक्षीय करार करून एकूण १०.६३ हेक्टर अवनत वनक्षेत्रावर वृक्ष लागवड करण्यास खालील अटी व शर्तीच्या अधीन राहून शासनाची मान्यता देण्यात येत आहे. वृक्ष लागवडीसाठी प्रस्तावीत वनजमिनीचा तपशिल खालीलप्रमाणे आहे

अ.क्र.	वनवृत्त	वनविभाग	गावाचे गाव	सर्व्हे क्र.	प्रस्तावीत लागवड योग्य क्षेत्र (हे.)	वैधानिक दर्जा	लागवडीसाठी प्रस्तावीत रोपे.
१.	नागपूर	नागपूर	वाकेश्वर	८९	२.३७	झुडपी जंगल	११, ८१०
२.			वाकेश्वर	९२	३.५८	झुडपी जंगल	
३.			बोथली	५२	४.६८	राखीव वन	
एकूण					१०.६३		

२. सदर प्रस्तावास खालील अटींच्या अधीन राहून मान्यता देण्यात येत आहे:-

- वनीकरणासाठी प्रस्तावीत करण्यात आलेल्या त्रिपक्षीय करारनामाचा मसुदा ९.०४ हे. क्षेत्राचा आहे, तसेच KML फाईल ९.८३ हे क्षेत्राची तयार करण्यात आली आहे. त्याचप्रमाणे रोपवन अंदाजपत्रक हे ९.०४ हे. क्षेत्राचे तयार करण्यात आले आहे. मात्र रोपवनासाठी प्रस्तावीत क्षेत्र हे १०.६३ हेक्टर आहे. प्रकल्प यंत्रणा उपवनसंरक्षक यांच्यासमवेत पुनः प्रस्तावीत क्षेत्राची स्थळपहाणी करून सुधारीत १०.६३ हे. क्षेत्राबाबत खात्री करतील व त्याअनुषंगीक सर्व सुधारीत कागदपत्र प्रकल्प यंत्रणेने सादर केल्यानंतरच वृक्ष लागवड करण्यास सदरचे वनक्षेत्र उपलब्ध करून देण्यात यावे.
- प्रस्तावीत वनीकरण हे मंजूर कार्य आयोजनेत नमूद केलेल्या उद्दीष्टांशी सुसंगत आहे, मात्र मौजे वाकेश्वर येथील सर्व्हे क्र.८९ सर्व्हे क्र. ९२ चे वैधानिक स्वरूप झुडपी जंगल असल्याने Working Circle मध्ये समाविष्ट नाही व मौजे बोथली, सर्व्हे क्र. ५२ चे वैधानिक स्वरूप New Reserve Forest (Section २०) असल्याने Working Circle मध्ये समाविष्ट नाही. सदर प्रस्तावीत क्षेत्रावर वनीकरण करण्यात यावे व वनीकरण क्षेत्राचा समावेश नियमानुसार कार्य आयोजनेमध्ये (Working Plan) मध्ये करण्यात यावा.
- वनीकरणासाठी प्रस्तावीत वनक्षेत्र सर्व्हे क्र. ५२ च्या अधिकार अभिलेखानुसार सदरचे वनक्षेत्र हे नागपूर-मुंबई शिघ्रसंचार द्रुतगती समृद्धी महामार्गासाठी हस्तांतरीत केले असल्याचे तसेच सामुहिक वनहक्क धारकांचे असल्याचे दिसून येते. यासाठी समृद्धी महामार्ग प्राधिकरणाचे

- ना-हरकत प्रमाणपत्र तसेच सामुहिक वनहक्क धारकांसदर्भात संबंधित जिल्हाधिकारी यांचे FRA प्रमाणपत्र प्राप्त करुन सदरचे वनक्षेत्र वृक्ष लागवडीसाठी उपलब्ध करुन देण्यात यावे.
- iv. औद्योगिक संस्था व अशासकीय संस्था सन २०२४-२५ या आर्थिक वर्षाचे ताळेबंद वृक्ष लागवडीस परवानगी देण्यापूर्वी सादर करतील.
- v. प्रस्तावीत वनक्षेत्रावर कंपनी/बँकींग संस्थेच्या अथवा अशासकीय संस्थेस विशेष अधिकार (Exclusive Rights) राहणार नाहीत आणि हे वनक्षेत्र वन विभागाच्या मालकीखाली व सनियंत्रणाखाली राहील. सदर क्षेत्राचा मूळ वैधानिक दर्जा कायम राहिल याबाबतचे प्रमाणपत्र उपवनसंरक्षक शासनास सादर करतील.
- vi. वनीकरणाकरीता प्रस्तावीत क्षेत्रालगतच अशासकिय संस्था बालीगुंज सोसायटी फॉर चिल्ड्रन इन पेन (चिप), नागपूर या संस्थेचा वैयक्तीक प्रकल्प १ कि.मी च्या आत कार्यान्वीत असल्याचे दिसून येते. त्रिपक्षीय करारनामा तरतूदीनुसार प्रस्तावीत वनीकरणाच्या क्षेत्रापासून संस्थांचे अंतर किमान १ कि.मी पेक्षा जास्त अंतरावर असणे आवश्यक आहे. तथापि, प्रस्तावीत लागवड क्षेत्राच्या बाहेर प्रकल्प यंत्रणेच्या खाजगी मालकीच्या क्षेत्रावर स्वखर्चाने भिंत बांधुन घेईल व संस्थेच्या कोणत्याही प्रकारच्या वापरासाठी सदर वनजमिनीचा कोणत्याही प्रकारे वापर करणार नाही, याबाबत हमीपत्र सादर करेल. या अटीच्या अधिन राहून सदर प्रकरणी शिथीलता आणून वनक्षेत्र वनीकरणाकरीता उपलब्ध करुन देण्याबाबतचा निर्णय उच्चाधिकार समितीमार्फत घेण्यात आला. सदर प्रकरणी दिलेली शिथीलता ही केवळ या प्रकरणापुरतीच मर्यादित राहिल.
- vii. वृक्ष लागवडीसाठी प्रस्तावीत करण्यात आलेल्या १०.६३ हे. क्षेत्राचे सिमांकन हे वृक्ष लागवडीपूर्वी करण्यात यावे.
- viii. उपवनसंरक्षक यांनी सदर करारनामा करण्यापूर्वी राज्य शासनाच्या दिनांक ०५/०६/२०२३ व दिनांक १८/०२/२०२५ रोजीच्या शासन निणर्यामधील सर्व अटींची पूर्तता होत असल्याची खात्री करावी.
- ix. वरील अवनत वनक्षेत्रात वृक्ष लागवड करणे, मृदसंधारण करणे, तसेच वृक्षांची योग्य वाढ व व्यवस्थापनाच्या दृष्टीने ७ वर्षांपर्यंत त्यांचे संरक्षण व संवर्धन करण्याचे काम, बालीगुंज सोसायटी फॉर चिल्ड्रन इन पेन (चिप), नागपूर या अशासकिय संस्थेने करावे.
- x. प्रकल्पासाठी व त्याच्या व्यवस्थापनासाठी येणारा खर्च स्टार ओरकेम इंटरनॅशनल प्रा.लि, नागपूर ही औद्योगिक संस्था करेल.
- xi. प्रकल्पांतर्गत करण्यात येणारी वृक्ष लागवड ही वन विभागाच्या अधिकाऱ्यांच्या पर्यवेक्षणाखाली करण्यात यावी. करारनाम्यानंतर २ वर्षांच्या आत वृक्ष लागवड पूर्ण करण्यात यावी.
- xii. प्रकल्पासाठी शासनपत्र क्र.एफएलडी-१०१२/प्र.क्र.२०३/फ-१०, दिनांक ०८/०१/२०१३ अन्वये विहित केलेल्या त्रिपक्षीय करारनाम्याच्या मसुद्याप्रमाणे स्टार ओरकेम इंटरनॅशनल प्रा.लि, नागपूर यांच्या अर्थसहाय्याने बालीगुंज सोसायटी फॉर चिल्ड्रन इन पेन (चिप), नागपूर आणि

- उपवनसंरक्षक नागपूर यांच्यामध्ये त्रिपक्षीय करारनामा करण्यात यावा. वन विभागाच्या वतीने त्रिपक्षीय करारनाम्यावर स्वाक्षरी करण्यासाठी उपवनसंरक्षक नागपूर यांना प्राधिकृत करण्यात येत आहे. वनविभाग व सदर संस्था यांमध्ये १५ दिवसात याबाबतचा करारनामा करण्यात यावा.
- xiii. प्रकल्पांतर्गत कार्यवाही करताना प्रकल्प यंत्रणा यांना प्रस्तावीत वनीकरण क्षेत्रामध्ये कोणत्याही प्रकारचे बांधकाम किंवा वनतळे तयार करता येणार नाही.
- xiv. त्रिपक्षीय करारांतर्गत रोपवन कामे करताना प्रकल्प यंत्रणा यांनी जिवंत रोपांची टक्केवारी वाढविण्यासाठी सर्वोत्तम प्रयत्न करावे.
- xv. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वनबल प्रमुख), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर हे किंवा त्यांनी प्राधिकृत केलेले वन विभागाचे कोणतेही अधिकारी यांना प्रकल्प स्थळी भेट देवून प्रकल्पाचे निरीक्षण करण्याचा व त्याबाबत सुधारणा / सूचना करण्याचा अधिकार राहील.
- xvi. त्रिपक्षीय करारनाम्यातील कोणत्याही अटीचा औद्योगिक संस्था स्टार ओरकेम इंटरनॅशनल प्रा.लि, नागपूर किंवा अशासकिय संस्था बालीगुंज सोसायटी फॉर चिल्ड्रन इन पेन (चिप), नागपूर यांच्याकडून भंग झाल्यास त्रिपक्षीय करारनामा तात्काळ समाप्त करण्याचा अथवा संबंधित संस्था यांच्याविरुद्ध दंडात्मक कार्यवाही करण्याचा अथवा आवश्यक कारवाई करण्याचा अधिकार प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वनबल प्रमुख), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर यांना असेल.
- xvii. ज्या ठिकाणी आवश्यकता असेल त्या ठिकाणी औद्योगिक संस्थेच्या खर्चाद्वारे रोपवनास तारेचे कुंपण (Wire Fencing) करण्यात यावे.
- xviii. आवश्यकतेनुसार रोपवनास सिंचनाची व्यवस्था करण्यात यावी. सदर सिंचनाची व्यवस्था करताना वन (संरक्षण व संवर्धन) अधिनियम, १९८० चा भंग होणार नाही, याची दक्षता संबंधित संस्था आणि उपवनसंरक्षक यांनी घ्यावी.
- xix. स्टार ओरकेम इंटरनॅशनल प्रा.लि, नागपूर ही औद्योगिक संस्था आणि बालीगुंज सोसायटी फॉर चिल्ड्रन इन पेन (चिप), नागपूर ही अशासकिय संस्था यांना शासन निर्णय क्रमांक एफएलडी-२०११/प्र.क्र.१६७/फ-१०, दिनांक ०५/०६/२०२३ व दिनांक १८/०२/२०२५ मधील सर्व अटी व शर्ती बंधनकारक राहतील.
- xx. त्रिपक्षीय करारांतर्गत रोपवन कामे करताना वन (संरक्षण व संवर्धन) अधिनियम, १९८० व इतर वन वनकायद्यांचा भंग होणार नाही याची दक्षता संबंधित संस्था आणि उपवनसंरक्षक यांनी घ्यावी.
- xxi. त्रिपक्षीय कराराचा कालावधी संपुष्टात आल्यानंतर संबंधित संस्थेने सदरचे वनक्षेत्र वनविभागाकडे संपूर्ण करावेत. तसेच सदर वनक्षेत्रावरील वृक्ष आणि इतर तत्सम घटकांवर संबंधित संस्थेचा कोणताही अधिकार राहणार नाही. सदरचे वनक्षेत्र वनविभागाच्या ताब्यात घेण्याची जबाबदारी संबंधित उपवनसंरक्षक यांची राहील.

३. वरील ठिकाणी वृक्ष लागवड करताना, ती केल्यानंतरच्या ७ वर्षांच्या कालावधीत आणि भविष्यात कधीही या वनक्षेत्रावर स्टार ओरकेम इंटरनॅशनल प्रा.लि, नागपूर ही औद्योगिक संस्था, बालीगुंज सोसायटी फॉर चिल्ड्रन इन पेन (चिप), नागपूर ही अशासकीय संस्था यांना कोणताही कायदेशीर व मालकी हक्क प्राप्त होणार नाही आणि त्याबद्दल त्यांना कोणत्याही न्यायालयात वा प्राधिकरणापुढे कोणताही दावा दाखल करता येणार नाही.

४. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वनबल प्रमुख), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर यांना आवश्यक वाटतील अशा इतर अटी.

५. सदर शासन आदेश महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून, त्याचा संकेतांक २०२५०९१२१७२५५४०३१९ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(रविकिरण गोवेकर)
मुख्य वनसंरक्षक (मंत्रालय)

प्रत:-

- १) मा.मंत्री (वने) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- २) अपर मुख्य सचिव (वने) यांचे स्वीय सहायक, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ३) प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन बल प्रमुख), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.
- ४) अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक तथा केंद्रस्थ अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.
- ५) मुख्य वनसंरक्षक (प्रा.), नागपूर.
- ६) उपवनसंरक्षक, नागपूर.
- ७) स्टार ओरकेम इंटरनॅशनल प्रा.लि, नागपूर.
- ८) बालीगुंज सोसायटी फॉर चिल्ड्रन इन पेन (चिप), नागपूर .
- ९) निवडनस्ती (फ-१० कार्यासन).